

Професіограма і психограма юриста утворюють психологічний портрет його особистості. Принципи побудови психологічного портрета фахівця повинні використовуватися як в процесі профвідбору, так і в службовій характеристиці фахівця. Наприклад, зараз відповідні випробування передбачені для кандидатів на посаду професійного судді. Але чому ж увага цьому не приділяється під час освітнього процесу або навіть приймальної кампанії? На відміну від звичайних формальних та порожніх виробничих характеристик, психологічно обґрунтована характеристика – психологічний портрет особистості – може стати надійною основою для адекватної оцінки особистості юриста і прогнозування його професійної ефективності.

ЮРИДИЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

О.Ю. Білоус

На етапі входження української держави до міжнародної спільноти постає важливе завдання – переосмислення та сприйняття нових демократичних цінностей суспільного буття, зокрема, підвищення якісних показників суспільної правосвідомості та правової культури.

Правова освіта є найбільш ефективною і результативною формою правового виховання, оскільки вона має на меті не тільки оволодіння мінімумом правових знань, а й усвоєння принципу їх застосування: всі рішення мають відповідати «літері» та «духу» закону.

Проблематика правового регулювання відносин у вищій юридичній освіті привертала увагу багатьох учених-юристів, таких як В. Андрейцева, В. Бігуна, С. Богачова, В. Комарова, А. Мелешевича, О. Сироїд, В. Тація, Г. Усатого та ін.

Юридична наука – одна з найстаріших суспільних наук. Історичне виникнення юридичної науки пов'язане з виникненням та розвитком права. Перші системні відомості про державу та право викладені у працях визначних мислителів Стародавньої Греції – Платона та Аристотеля. Значний внесок у розвиток юридичної науки зробили юристи Стародавнього Риму, які визначили правові поняття і конструкції. З того часу юридична наука має велике значення в житті суспільства, що проявляється в її функціях, тобто основних напрямках впливу на суспільне життя.

На думку В.М.Сівак, сьогодні Україна, зіткнулась із проблемою розвитку правової освіти: зрозуміло, що гарна освіта є головною стартовою сходинкою в досягненні життєвого благополуччя, зростання престижності вищої освіти призвело до її масовості. Водночас масовість освіти призводить до зростання на ринку праці частки невитребуваних випускників: пропозиції не відповідають запитам. Поряд із цим, підвищується вимогливість до знань і вмінь випускників з боку роботодавців.

Виходячи із цієї ситуації, цілком доцільним є впровадження інноваційних форм і методів навчання майбутніх юристів (модельні, виїзні практичні заняття, інтелектуальні змагання, галузеві та інституціональні школи, впровадження переліку факультативних вузькоспеціалізованих навчальних курсів із проведенням їх безпосередньо на базах практики тощо), активне залучення досвідчених юристів-практиків до навчального процесу, укладання договорів про співпрацю із суб'єктами правозастосування й використання їх кадрових, матеріально-технічних ресурсів для навчального процесу. Забезпечення проходження студентами практики не лише після завершення кожного курсу, а й протягом навчального року, використовуючи ресурс юридичної клініки, центрів надання безоплатної правової допомоги, стажування в юридичних фірмах тощо.

Ще однією проблемою є комерціалізація навчання, і не лише юридичного, коли в результаті збільшення комерційного набору студентів, вищі навчальні заклади випускають на ринок праці недостатньо підготовлених працівників, що, відповідно, веде до зростання напруженості в сфері працевлаштування та фактично переходить у сферу зіткнення економічних інтересів.

Для вирішення даної проблеми можна запропонувати уніфікацію системи підсумкової державної атестації випускників, а саме мають бути чітко визначені зміст, форми, критерії оцінювання.

Необхідно відійти від практики, коли в одних вищих навчальних закладах випускники складають декілька державних іспитів, у других – лише один, а в третіх – іспити й захищають випускову роботу. Уніфікація повинна поширюватися й на підсумкову атестацію. Єдині вимоги мають бути нормативно врегульовані, розроблені з урахуванням вимог часу, правозастосування, за активної участі професійної правничої громадськості.

Слід зазначити, що використання прогресивного зарубіжного досвіду також має позитивний вплив на процес юридичного навчання. Зокрема, вивчення обов'язкових фахових навчальних дисциплін та автономія вищих навчальних закладів щодо формування переліку дисциплін на вибір є характерною для більшості європейських держав. Так, у вищих навчальних закладах Німеччини вивчаються як обов'язкові юридичні дисципліни (конституція, цивільне, комерційне, публічне, кримінальне право тощо), так і дисципліни з вибору студентів із метою поглибленого вивчення матеріалу з фаху. У Великобританії обов'язковими для вивчення є такі дисципліни: конституційне, деліктне, трастове, комерційне, кримінальне право, правове дослідження, правовий правопис, водночас як додаткові на вибір студентам пропонуються право корпорацій, позасудові способи вирішення спорів, житлове, сімейне право тощо.

Надання права юридичним факультетам вищих навчальних закладів формувати переліки фахових дисциплін на вибір студентам певним чином сприятиме активізації їхніх зусиль щодо розвитку так званих «своїх факультативних курсів», конкуренції між собою в питаннях якості, методики, результативності їх викладання, появи зацікавлених авторських спеціальних фахових навчальних курсів.

Все більшої актуальності набуває вивчення європейського права студентами юридичних факультетів вищих навчальних закладів України. При цьому, слід звернути увагу на те, що навчання має базуватися не тільки на вивченні суто теоретичних положень, а й нормативно-правових аспектів, матеріалів правозастосовної практики. Враховуючи певну лінгвістичну проблемність у ознайомленні з нормативними джерелами європейського права, бажано в навчальному процесі передбачити можливість розширення переліку й урізноманітнення форм співпраці вищих навчальних закладів з європейськими державними інститутами, професійними правничими громадськими об'єднаннями, враховуючи його потужні ресурси.

Враховуючи вище зазначене, доцільно посилити вивчення іноземних мов професійного спрямування студентами, викладачами юридичних факультетів вищих навчальних закладів, усуваючи поступово лінгвістичний бар'єр; залучати до навчального процесу професорів європейських ВНЗ; активізувати співпрацю з європейськими правничими професійними громадськими організаціями.